

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

PL. ÚS 104/2011

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 19. októbra 2011 v pléne zloženom z predsedníčky Ivetty Macejkovej a zo sudcov Milana Ľalíka, Jána Auxta, Petra Brňáka, Ľubomíra Dobríka, Ľudmily Gajdošíkovej, Juraja Horvátha, Sergeja Kohuta, Jána Lubyho, Lajosa Mészárosa, Marianny Mochnáčovej, Ladislava Orosza a Rudolfa Tkáčika o sťažnostiach Ing. M. V., L., 1670 oprávnených voličov mesta L. a politickej strany S., B., zastúpených advokátom JUDr. Š. K., K., za účasti PaedDr. M. M., L., zastúpeného advokátom JUDr. R. P., B., ako aj za účasti politických strán... vo veci namietanej neústavnosti a nezákonnosti volieb primátora mesta L. konaných 25. júna 2011 podľa čl. 129 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky takto

r o z h o d o l :

Voľby primátora mesta L. konané 25. júna 2011 vyhlasuje za n e p l a t n é .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. PL. ÚS 104/2011-52 z 21. septembra 2011 spojil a prijal na ďalšie konanie sťažnosti Ing. M. V., L. (ďalej aj „sťažovateľ v 1. rade“, bod A), 1670 oprávnených voličov mesta L. (ďalej len „sťažovatelia v 2. rade“, bod B) a politickej strany S. [ďalej len „sťažovateľka v 3. rade“, bod C (spolu ďalej len „sťažovatelia“)], ktorými podľa čl. 129 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v spojení s § 59 a nasl. zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) namietali neústavnosť a nezákonnosť volieb primátora mesta L. (ďalej aj „mesto“) konaných 25. júna 2011.

Zo zápisnice mestskej volebnej komisie o celkovom výsledku volieb konaných 25. júna 2011 vyplýva, že sťažovateľ v 1. rade kandidoval na post primátora mesta pod poradovým č. 2 ako kandidát zoskupenia politických strán..., pričom z celkového počtu 5037 platne odovzdaných hlasov sťažovateľ v 1. rade získal 2516 platných hlasov a víťaz volieb na post primátora mesta PaedDr. M. M. (ďalej aj „odporca“), ktorý bol kandidátom zoskupenia politických strán..., získal v uvedených voľbách celkovo 2521 platných hlasov, t. j. o 5 platných hlasov viac ako získal sťažovateľ v 1. rade.

A. Sťažovateľ v 1. rade namietal neústavnosť a nezákonnosť volieb primátora mesta konaných 25. júna 2011 z týchto dôvodov:

A.1. Pochybenia pri sčítavaní hlasovacích lístkov

A.1.1. Podľa sťažovateľa v 1. rade vo volebných okrskoch č. 1, 3, 5, 6, 8, 9 a 10 došlo k závažným pochybeniam pri sčítavaní hlasovacích lístkov, pretože okrskové volebné komisie v uvedených volebných okrskoch mali vyhodnotiť za neplatné aj platne upravené hlasovacie lístky odovzdané v prospech sťažovateľa v 1. rade.

V uvedenej súvislosti sťažovateľ v 1. rade v sťažnosti tiež uviedol:

«Dokonca ako neplatný bol posúdený okrskovou volebnou komisiou vo volebnom okrsku č. 6 hlasovací lístok, ktorý bol upravený tak, že volič zakrúžkoval moje poradové číslo, ale vzhľadom na to, že na lístku sa nachádzala „čiarka“ o veľkosti niekoľko mm, tento hlasovací lístok bol posúdený ako neplatný.»

Na preukázanie tohto svojho tvrdenia sťažovateľ v 1. rade navrhol ako dôkaz vykonať opätovné prepočítanie hlasovacích lístkov ústavným súdom v ním označených volebných okrskoch.

A.1.2. Vo volebnom okrsku č. 9 došlo podľa sťažovateľa v 1. rade k viacerým nezákonným pochybeniam pri sčítaní hlasovacích lístkov, a to:

- konečné sčítanie platných hlasovacích lístkov odovzdaných v prospech odporcu uskutočnil člen okrskovej volebnej komisie pán J., ktorý bol za člena volebnej komisie nominovaný tým istým zoskupením politických strán, ktoré nominovali aj odporcu, pričom pán J. mal toto sčítanie hlasovacích lístkov uskutočniť sám bez kontroly ostatnými členmi okrskovej volebnej komisie,

- predseda okrskovej volebnej komisie v tomto volebnom okrsku svojvoľne bez vyjadrenia sa ostatných členov okrskovej volebnej komisie dodatočne po sčítaní hlasovacích lístkov prehodnotil platnosť hlasovacích lístkov, ktoré boli pôvodne vyhodnotené ako neplatné, a to tak, že 3 z týchto 5 neplatných hlasovacích lístkov preradil k platným hlasovacím lístkom v prospech odporcu,

- pri overovaní celkového počtu obálok (nepoužitých + použitých) bolo zistené, že 3 obálky chýbajú, pričom následne mal sťažovateľom v 1. rade bližšie neurčený člen okrskovej volebnej komisie vybrať „... 3 hlasovacie lístky (sťažovateľ v 1. rade neuviedol, odkiaľ mali byť tieto hlasovacie lístky vybraté, pozn.) a uznal ich v prospech odporcu. Počet volebných obálok a hlasovacích lístkov tak zrejme nie je rovnaký“,

- počas sčítavania hlasovacích lístkov mali členovia okrskovej volebnej komisie č. 9 na stole položené perá aj napriek tomu, že podľa sťažovateľa v 1. rade boli poučení, „... že počas posudzovania a sčítavania hlasovacích lístkov nemajú byť na stole perá“.

Na preukázanie uvedených tvrdení sťažovateľ v 1. rade navrhol, aby sa ústavný súd v rámci dokazovania oboznámil s volebnou dokumentáciou z volebných okrskov č. 1, 3, 5,

6, 8, 9 a 10, aby vypočul členov okrskovej volebnej komisie č. 9 a aby sa oboznámil aj s písomným záznamom nezávislých pozorovateľov (L. B. a M. F.).

A.1.3. O existencii pochybení pri sčítavaní hlasovacích lístkov má podľa sťažovateľa v 1. rade svedčiť aj skutočnosť, že obvodná volebná komisia mala znemožniť mestskej volebnej komisii uplatniť jej oprávnenie dané jej ustanovením § 41 ods. 1 zákona Slovenskej národnej rady č. 346/1990 Zb. o voľbách do orgánov samosprávy obcí v znení neskorších predpisov (ďalej len „volebný zákon“), podľa ktorého miestna volebná komisia sčíta hlasy a zistí celkové výsledky hlasovania v obci na podklade zápisníc o hlasovaní zaslaných okrskovými volebnými komisiami. Ak vzniknú pochybnosti, má právo vyžiadať od okrskových volebných komisií hlasovacie lístky a ostatné volebné spisy, prípadne vysvetlivky a iné informácie. Sťažovateľ v 1. rade však uviedol, že obvodná volebná komisia zakázala (aj keď nie písomne) mestskej volebnej komisii, aby si od okrskových volebných komisií vyžiadala na účely kontroly hlasovacie lístky, pričom *„Z uvedeného dôvodu väčšina členov mestskej volebnej komisie odmietla podpísať zápisnicu, okrem iného zápisnicu odmietol podpísať aj nominant politického spektra, ktoré kandidovalo odporcu.“*

Na preukázanie uvedených tvrdení sťažovateľ v 1. rade navrhol vypočuť ako svedkov členov mestskej volebnej komisie.

A.1.4. O nezákonnosti volieb v súvislosti s prepočítaním hlasovacích lístkov svedčí podľa sťažovateľa v 1. rade aj skutočnosť, že samotný odporca v tlačovine „L.“ uviedol, že mal aj väčší počet neplatných hlasovacích lístkov ako sťažovateľ v 1. rade, pričom v súvislosti s uvedeným vyjadrením sťažovateľ v 1. rade kladie otázku, *„... ako môže vedieť odporca, že on - odporca mal oveľa väčší počet neplatných hlasov? Ved' neexistuje kategória neplatných hlasov odovzdaných v prospech toho ktorého kandidáta. To značí, že tu existuje reálne podozrenie, že niektoré z neplatných hlasov sa pripočítali v prospech odporcu.“*

Dôkazom o uvedenej skutočnosti má byť podľa sťažovateľa v 1. rade tlačovina „L.“.

A.2. Obmedzovanie prístupu k voľbám

Podľa sťažovateľa v 1. rade o neústavnosti a nezákonnosti napádaných volieb primátora mesta svedčí aj neprímeraná aktivita príslušníkov Policajného zboru, ktorí podľa neho v neobvykle vysokom počte („... približne 14 dní pred voľbami bol v meste L. zvýšený počet príslušníkov Policajného zboru Slovenskej republiky, a to z bežného tabuľkového stavu 30 príslušníkov na 94 príslušníkov...“) a nad mieru primeranú obvyklým pomerom vo volebných okrskoch č. 6 a č. 10 s výskytom voličov prevažne rómskej národnosti vykonávali v deň volieb technické kontroly osobných motorových vozidiel, v dôsledku čoho bol výrazne obmedzený prístup voličov v týchto volebných okrskoch k voľbám, pretože vzhľadom na 5 – 6 km vzdialenosť k miestu volieb boli práve títo voliči odkázaní na automobilovú prepravu. Podľa sťažovateľa v 1. rade sa príslušníci Policajného zboru pri uvedených kontrolách neobmedzili iba na kontrolu technického stavu vozidiel, ale legitimovali aj posádky (nielen vodičov) týchto vozidiel, zaznamenávali si ich údaje a tiež sa mali voličov pýtať, koho idú voliť.

V uvedenej súvislosti ide podľa sťažovateľa v 1. rade o „... zjavne bezprecedentný spôsob výkonu úradnej právomoci, ktorý hraničí so šikanou, a to akoby náhodou práve počas volieb“, v dôsledku čoho sa vo volebných okrskoch č. 6 a č. 10 dopravilo do volebných miestností menej voličov a mnoho „... voličov sa k výkonu volebného práva nedostavili“.

V súvislosti s uvedeným sťažovateľ v 1. rade v sťažnosti okrem iného uviedol:

„Vo svetle mimoriadne tesného rozdielu v počte získaných hlasov sa javí byť závažnou aktivita príslušníkov Policajného zboru Slovenskej republiky. Na výkon právomoci príslušníkov PZ SR poukázali niektorí voliči aj prostredníctvom médií. ...

Zaujímavé je to, že tieto kontroly boli selektívne vykonávané práve v lokalitách patriacich do volebných okrskov, v ktorých som získal v minulých aj predminulých voľbách primátora výraznejšiu podporu. Kontrolovať to isté vozidlo taxislužby opakovane vždy, keď išlo pri hliadke príslušníkov PZ SR je neodôvodnené. Legitimovať osoby vezúce sa v aute, bez toho, že by bol uvedený racionálny dôvod takejto kontroly, je neprímerané a nezlučiteľné s činnosťou polície v demokratickom a právnom štáte. ...

Nezlučiteľné s princípmi moderného konštitucionalizmu je však prípadná neprímeraná aktivita zložiek výkonnej moci, ktorá sťažuje prístup k voľbám. Práve k takejto aktivite došlo aj v týchto voľbách.“

Uvedené tvrdenia možno podľa sťažovateľa v 1. rade preukázať výpoveďami ním navrhovaných 17 svedkov.

A.3. Porušenia počas volebnej kampane

Ďalšou skutočnosťou svedčiacou o neústavnosti a nezákonnosti volieb je podľa sťažovateľa v 1. rade aj to, že jeho predvolebné mítingy boli monitorované policajnými hliadkami aj napriek skutočnosti, že „*O žiadnu policajnú asistenciu a ani ochranu... políciu nežiadal.*“.

V súvislosti s uvedeným tvrdením sťažovateľ v 1. rade v sťažnosti okrem iného uviedol:

„Pozornosť polície počas mojej volebnej kampane mala nepochybne negatívny vplyv na efektivitu mojej volebnej kampane. Mojim voličom iste nebolo príjemné, že počas stretnutí na zhromaždeniach bolo v dohľade auto polície. Nebolo to príjemné ani mne, pretože to navodzuje atmosféru kampane v krajine, kde absentujú slobodné a demokratické voľby.“

Na preukázanie uvedeného sťažovateľ v 1. rade navrhol vypočuť 7 svedkov, vyžiadať policajnú správu a vypočuť príslušníkov polície, ktorí sa zúčastnili na monitorovaní jeho predvolebnej kampane.

A.4. Porušenie volebného moratória

Sťažovateľ v 1. rade napokon namietal, že v súvislosti s napádanými voľbami primátora mesta bolo porušené aj predvolebné moratórium, a to v dôsledku aktivity dvoch členov mestského zastupiteľstva Ing. J. B. a V. G., ktorí sa v deň volieb mali pohybovať pred volebnými miestnosťami volebných okrskov č. 6, 7, 8, 9 a 10, mali z volebných miestností „*vyvolávať*“ členov volebných komisií a zapisovateľky a tiež ovplyvňovať voličov pred volebnými miestnosťami.

V tejto súvislosti sťažovateľ v sťažnosti okrem iného uviedol:

„Činnosť poslanca mestského zastupiteľstva a ďalšej osoby, ktorí oslovovali voličov priamo v deň volieb je jasným porušením volebného moratória. Toto porušenie volebného

moratória už hraničí s tzv. volebnou agitáciou, to značí, že intenzita porušenia je vysoká. Pri tak tesnom rozdiel v počte odovzdaných hlasovacích lístkov porušenie volebného moratória malo priamy vplyv na výsledok volieb.“

Dokazovanie tohto tvrdenia navrhol sťažovateľ v 1. rade vykonať vypočutím 4 svedkov.

Vzhľadom na uvedené sa sťažovateľ v 1. rade alternatívnym petitom domáhal, aby ústavný súd nálezom takto rozhodol:

„Volby primátora mesta L. konané 25. júna 2011 vyhlasuje za neplatné.“

alternatívne

„1. Rozhodnutie mestskej volebnej komisie v meste L., zapísané v zápisnici o výsledku volieb primátora mesta konaných dňa 25. júna 2011, v časti týkajúcej sa počtu hlasov odovzdaných pre kandidátov na primátora mesta L., sa zrušuje.

2. Súčasne sa vyhlasuje Ing. M. V. za riadne zvoleného primátora mesta L.“

B. Sťažovatelia v 2. rade namietali neústavnosť a nezákonnosť volieb primátora mesta konaných 25. júna 2011 z identických dôvodov ako sťažovateľ v 1. rade a na ich preukázanie navrhli vykonať identické dôkazy s tým, že na rozdiel od sťažovateľa v 1. rade, ktorý v prvom bode navrhuje prepočítanie hlasovacích lístkov iba vo volebných okrskoch č. 1, 3, 5, 6, 8, 9 a 10, žiadajú vykonať túto kontrolu ústavným súdom vo všetkých desiatich volebných okrskoch.

Sťažovatelia v 2. rade navrhli, aby ústavný súd nálezom takto rozhodol:

„Volby primátora mesta L. konané 25. júna 2011 vyhlasuje za neplatné.“

C. Sťažovateľka v 3. rade namietala neústavnosť a nezákonnosť volieb primátora mesta konaných 25. júna 2011 z identických dôvodov ako sťažovateľ v 1. rade a sťažovatelia v 2. rade a na ich preukázanie navrhla vykonať identické dôkazy, pričom aj sťažovateľka v 3. rade žiadala vykonať kontrolu prepočítania hlasovacích lístkov ústavným súdom vo všetkých desiatich volebných okrskoch.

Vzhľadom na uvedené sa sťažovateľka v 3. rade alternatívnym petitom domáhala, aby ústavný súd nálezom takto rozhodol:

„Vol'by primátora mesta L. konané 25. júna 2011 vyhlasuje za neplatné.“

alternatívne

„1. Rozhodnutie mestskej volebnej komisie v meste L., zapísané v zápisnici o výsledku volieb primátora mesta konaných dňa 25. júna 2011, v časti týkajúcej sa počtu hlasov odovzdaných pre kandidátov na primátora mesta L., sa zrušuje.

2. Súčasne sa vyhlasuje Ing. M. V. za riadne zvoleného primátora mesta L.“

2. Právny zástupca odporcu vo svojom vyjadrení z 25. júla 2011 k sťažnostiam sťažovateľov, ktoré bolo ústavnému súdu doručené 3. augusta 2011, okrem iného uviedol:

„Sťažovateľ namieta, že po skončení hlasovania došlo k nesprávnemu vyhodnoteniu platných hlasov a následnému nesprávnemu vyhodnoteniu celkových výsledkov volieb starostu v L. V prípade, ak došlo k porušeniu volebného zákona po skončení hlasovania tým, že boli nesprávne vyhodnotených výsledky volieb, môže ústavný súd podľa § 63 ods. 1 písm. c) zákona o organizácii ústavného súdu zrušiť rozhodnutie volebnej komisie a vyhlásiť za zvoleného toho, kto bol riadne zvolený. ...

V prípade, ak absentuje jednoznačnosť pre určenie hlasovacieho lístka ako platného, resp. neplatného, konečné rozhodnutie v tejto veci prijíma výhradne okrsková volebná komisia. Podľa názoru odporcu je však zrejmé, že jednak uplatnenie právomoci ústavného súdu podľa § 63 ods. 1 písm. c) zákona o organizácii ústavného súdu z povahy veci predpokladá možnosť kontroly hlasovacích lístkov ústavným súdom a jednak v prípade takého tesného výsledku volieb kritériá demokratickej legitimity vyžadujú, aby pochybnosti o skutočnom výsledku volieb odstránil orgán ochrany ústavnosti, a to prepočítaním a posúdením všetkých odovzdaných hlasovacích lístkov. Z uvedeného dôvodu odporca navrhuje, aby ústavný súd vykonal dokazovanie v rozsahu prepočítania a posúdenia všetkých hlasovacích lístkov, ktoré boli vo voľbách 25. júna 2011 odovzdané.

V stručnom zhrnutí:

- odporca navrhuje, aby v časti, týkajúcej sa prepočítania hlasovacích lístkov, ústavný súd toto prepočítanie vykonal a o sťažnostiach rozhodol v súlade s výsledkom tohto prepočítania,

- vo zvyšku sťažnosti zamietol, nakoľko sťažovateľ neoznačil žiadne ustanovenia volebných predpisov, ktoré mali byť v priebehu volebného procesu porušené, pričom zároveň vo vzťahu k údajným porušeniam, ktoré namieta, neustal dôkazné bremeno spôsobom a v rozsahu, aký ústavný súd konštantne požaduje v analogických skutkových a právnych kontextoch. “

3. V súvislosti s prvou z námietok sťažovateľov týkajúcou sa možných nedostatkov pri sčítaní hlasovacích lístkov vo všetkých desiatich volebných okrskoch pri napádaných voľbách si ústavný súd v zmysle § 62 zákona o ústavnom súde výzvou zo 14. júla 2011 vyžiadal od mesta volebnú dokumentáciu, a to zápisnicu mestskej volebnej komisie, ako aj zoznamy voličov, hlasovacie lístky a zápisnice okrskových volebných komisií č. 1 až č. 10. Vyžiadaná volebná dokumentácia bola ústavnému súdu doručená 20. júla 2011.

Dňa 9. augusta 2011 sudcovia ústavného súdu JUDr. Horváth a JUDr. Luby, poradcovia ústavného súdu JUDr. D. a JUDr. S. a hlavná referentka ústavného súdu B. G. v priestoroch ústavného súdu za účasti sťažovateľa č. 1 a zástupcov sťažovateľov v 2. rade (konkrétne MUDr. I. D., T. C. a K. V.), ako aj v prítomnosti ich právneho zástupcu a odporcu (zvoleného primátora) uskutočnili prepočítanie platných a neplatných hlasovacích lístkov na základe návrhu sťažovateľov v 2. rade a sťažovateľky v 3. rade vo všetkých 10 volebných okrskoch.

Zo zápisnice mestskej volebnej komisie vyplynulo, že PaedDr. M. M. (odporca) bol na hlasovacom lístku uvedený ako kandidát č. 1 na primátora mesta a Ing. M. V. (sťažovateľ v 1. rade) bol na hlasovacom lístku uvedený ako kandidát č. 2 na primátora mesta.

4.1. Ústavnému súdu bolo 23. augusta 2011 doručené vyjadrenie právneho zástupcu odporcu, v ktorom okrem iného uviedol:

«... V zmysle zákonnej úpravy je teda neplatným každý hlasovací lístok, označený inak ako tak, že je na ňom zakrúžkované poradové číslo kandidáta. A contrario platí, že

platným je práve a len taký hlasovací lístok, kde je vôľa hlasovať za konkrétneho kandidáta vyjadrená zakrúžkovaním jeho poradového čísla.

Uznanie inak označeného hlasovacieho lístku za platný niektorou z volebných komisií je postup, ktorý ako odporujúci zákonným pravidlám vyžaduje nápravu práve od Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“). Umožniť volebným komisiám na mieste a „od stola“ rozhodovať o tom, aké iné úpravy než tie podľa § 31 ods. 4 volebného zákona (zakrúžkovanie poradového čísla kandidáta) by totiž neznamenal len nahradenie rozhodnutia zákonodarcu rozhodnutím dočasne vytvoreného orgánu bez akéhokoľvek normotvorného mandátu; čo je podstatne dôležitejšie, znamenalo by to vytvorenie priestoru pre nejednotné, nepredvídateľné a vo svojej podstate svojvoľné rozhodovanie o tom, aká iná úprava hlasovacieho ešte môže byť uznaná za platnú a aká už nie. Inými slovami, rovnaký prístup k voleným funkciám podľa čl. 30 ods. 4 ústavy dokáže zabezpečiť len taký výklad volebných pravidiel, aký nie je založený na „pohyblivej“ ad hoc tvorbe kritérií platnosti hlasovacích lístkov...»

4.2. Ústavnému súdu bolo 4. októbra 2011 doručené faxom vyjadrenie právneho zástupca sťažovateľov, v ktorom okrem iného uviedol:

«Dokazovaním, ktoré bolo doposiaľ v tejto veci vykonané, sa preukázalo, že v skutočnosti získal Ing. M. V. o 5 platných hlasov viac a PaedDr. M. M. získal o 3 platné hlasy menej, čo znamená, že volebný výsledok je taký, že Ing. M. V. získal celkovo o 3 platné hlasy viac ako PaedDr. M. M., a teda je víťazom volieb primátora mesta L., ktoré sa konali dňa 25. júna 2011. ...

Pokiaľ je poradové číslo kandidáta zakrúžkované, tak je hlasovací lístok platný bez ohľadu na to, či volič ešte niektorého z kandidátov prečiarkol alebo podčiarkol, alebo či ešte niečo dopísal na hlasovací lístok. Volič svoju vôľu jasne a nezameniteľným spôsobom prejavil a nemá opodstatnenie „trestať“ ho neplatnosťou hlasovacieho lístka za to, že na hlasovací lístok niečo dokreslil alebo dopísal, alebo niekoho podčiarkol alebo prečiarkol. ...

Sprísňovanie kritérií na označovanie hlasovacích lístkov by mohlo viesť v konečnom dôsledku ku skresleniu skutočnej vôle voličov.

Z rozhodovacej praxe ústavného súdu vyplýva, že v konaní vo volebných veciach je určujúcim záujem na tom, aby volebný výsledok odrážal skutočnú vôľu voličov a bol tak zachovaný základný predpoklad fungovania demokratického štátu.»

II.

Podľa čl. 129 ods. 2 ústavy ústavný súd rozhoduje o ústavnosti a zákonnosti volieb do orgánov územnej samosprávy.

Podľa § 63 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže

- a) vyhlásiť voľby za neplatné,
- b) zrušiť napadnutý výsledok volieb,
- c) zrušiť rozhodnutie volebnej komisie a vyhlásiť za zvoleného toho, kto bol riadne zvolený,
- d) sťažnosť zamietnuť.

Podľa § 63 ods. 2 zákona o ústavnom súde v prípadoch uvedených v odseku 1 písm. a) až c) ústavný súd rozhoduje nálezom.

Právomoc ústavného súdu zrušiť výsledok volieb alebo vyhlásiť voľby za neplatné podľa § 63 ods. 1 zákona o ústavnom súde sa uplatní len vtedy, ak k porušeniu zákona dôjde spôsobom ovplyvňujúcim slobodnú súťaž politických síl v demokratickej spoločnosti. Na uplatnenie tohto oprávnenia ústavného súdu sa však vyžaduje hrubé alebo závažné porušenie, prípadne opätovné porušenie zákonov upravujúcich prípravu a priebeh volieb (napr. PL. ÚS 17/94, PL. ÚS 19/94, PL. ÚS 50/99). Inými slovami, nie každé porušenie volebného zákona vyvoláva nevyhnutne neplatnosť volieb alebo voľby kandidáta. Ústavný súd každý prípad posudzuje materiálne, prihliada pritom tak na účel a zmysel volebného zákona, ako aj na princípy uznávané demokratickými štátmi. Neplatnosť volieb alebo voľby kandidáta môže spôsobiť len také závažné porušenie volebného zákona, ktoré už spochybňuje výsledky volieb a ktoré odôvodnene vyvoláva pochybnosť o tom, či voľby a ich výsledky sú prejavom skutočnej vôle voličov.

S ohľadom na uvedené zásady ústavný súd v okolnostiach danej veci skúmal, či skutočnosti namietané sťažovateľmi v danej veci boli spôsobilé, a to buď jednotlivo, alebo spoločne, vyvolať porušenie volebného zákona, a teda či boli spôsobilé v konečnom dôsledku ovplyvniť výsledok napadnutých komunálnych volieb.

V súvislosti s námietkou sťažovateľov o možných pochybeniach pri prepočítaní hlasovacích lístkov vykonal ústavný súd sťažovateľmi, ako aj odporcom navrhované dokazovanie a skontroloval volebnú dokumentáciu zo všetkých desiatich volebných okrskov vrátane prepočítania platných, ako aj neplatných hlasovacích lístkov a následne tieto prepočítaním zistené počty porovnal s údajmi o počte platných a neplatných hlasovacích lístkov pre voľbu primátora mesta vyplývajúcimi zo zápisníc okrskových volebných komisií č. 1 až 10.

Podľa relevantnej časti § 31 ods. 4 volebného zákona po prevzatí obálky a hlasovacích lístkov volič vstúpi do priestoru určeného na úpravu hlasovacích lístkov. V tomto priestore volič vloží do obálky jeden hlasovací lístok... pre voľby starostu obce (primátora). ... Na hlasovacom lístku pre voľby starostu obce (primátora) zakrúžkovaním poradového čísla označí kandidáta, pre ktorého hlasuje.

Podľa § 38 ods. 1 volebného zákona neplatný je hlasovací lístok,

- a) ktorý nie je na predpísanom tlačive,
- b) ktorý nie je upravený podľa § 31 ods. 4,
- c) ak volič na hlasovacom lístku... neoznačil zakrúžkovaním ani jedného kandidáta na funkciu starostu obce (primátora), alebo ak zakrúžkovaním označil viac ako jedného kandidáta na takúto funkciu.

Podľa § 38 ods. 3 volebného zákona poškodenie hlasovacieho lístku nemá vplyv na jeho platnosť. Na prečiarknuté alebo dopísané mená sa neprihliada.

Podľa § 38 ods. 4 volebného zákona v sporných prípadoch rozhoduje o platnosti hlasovacieho lístka okrsková volebná komisia s konečnou platnosťou.

Ústavný súd v prvom rade podotýka, že už v minulosti konštatoval (napr. PL. ÚS 21/99, PL. ÚS 81/07), že zverenie právomoci rozhodnúť o platnosti hlasovacieho lístka okrskovej volebnej komisii s konečnou platnosťou (§ 38 ods. 4 volebného zákona) neznamená úplnú voľnosť komisie pri posúdení hlasovacieho lístka. V kontexte s celým znením ustanovenia § 38 volebného zákona, ale najmä s odkazom v ods. 1 písm. b) na úpravu hlasovacieho lístka podľa § 31 ods. 4 taký lístok, ktorý nie je označený zakrúžkovaním poradového čísla kandidáta, nemožno uznať za platný. Na tejto skutočnosti nemôže nič zmeniť skutočnosť, že posudzovanie hlasovacích lístkov bolo prípadne benevolentnejšie u všetkých kandidátov.

V tejto súvislosti ústavný súd vo svojej judikatúre konštatoval (napr. PL. ÚS 8/08, PL. ÚS 11/2011), že prejav vôle voliča musí nepochybné smerovať k tomu, aby pri úprave hlasovacieho lístka pri voľbách bolo nepochybné, koho volil, a aby prejav jeho vôle smeroval k voľbe ním označeného kandidáta, a to tým, že zákonným spôsobom (zakrúžkovaním poradového čísla) označí kandidáta, ktorého volil. Ústavný súd každý prípad posudzuje osobitne, pričom prihliada na účel a zmysel volebného zákona, ako aj dodržiavanie princípov právneho štátu.

Z citovaných ustanovení volebného zákona vyplýva, že na posúdenie hlasovacieho lístka ako platného, a teda na jednoznačný prejav vôle voliča volebný zákon vyžaduje, aby volič prejavil svoju vôľu zakrúžkovaním poradového čísla ním vybraného kandidáta na starostu obce (primátora).

Ústavný súd prekontroloval hlasovacie lístky, ktoré okrskové volebné komisie č. 1 až č. 10 v meste L. posúdili ako neplatné, ale aj sporné hlasovacie lístky, t. j. tie, ktoré okrskové volebné komisie vyhodnotili ako platné v prospech toho-ktorého kandidáta, avšak z rôznych dôvodov boli podľa názoru ústavného súdu ešte hodné uváženia.

Pri posudzovaní hlasovacích lístkov ústavný súd vychádzajúc z dikcie § 38 ods. 1 v spojení s § 38 ods. 3 volebného zákona dospel k záveru, že z hlasovacieho lístka musí byť

v prvom rade nesporne zrejma vôľa voliča vyjadrená tým, že zakrúžkoval poradové číslo kandidáta, ktorému dal svoj hlas, t. j. koho volil za primátora mesta, pričom v tejto súvislosti ústavný súd rovnako ako aj v minulosti (napr. PL. ÚS 8/08) vyhodnotil ako platné aj tie hlasovacie lístky, na ktorých volič označil zakrúžkovaním poradového čísla svojho kandidáta, aj keď súčasne prečiarkol meno protikandidáta (§ 38 ods. 3 volebného zákona), pretože aj z takto upraveného hlasovacieho lístka nesporne vyplýva, koho volič volil, teda komu dal svoj hlas. Obdobne aj v minulosti ústavný súd považoval za označený zákonom ustanoveným spôsobom, a teda za platný aj hlasovací lístok, na ktorom volič okrem poradového čísla ním zvoleného kandidáta súčasne zakrúžkoval aj jeho meno, poprípade ak okrem toho navyše prečiarkol ešte aj mená protikandidátov (napr. PL. ÚS 11/2011).

A contrario ústavný súd už v minulosti ustálil (napr. PL. ÚS 11/2011), že za platne, a teda v súlade s volebným zákonom upravený nemožno považovať hlasovací lístok, na ktorom volič zakrúžkuje poradové číslo ním zvoleného kandidáta a súčasne označí krúžkom aj poradové číslo iného kandidáta, pričom tento krúžok je následne prečiarknutý krížikom (tu by síce mohlo ísť o prípad, keď sa volič pri úprave hlasovacieho lístka pomýlil, takže svoju chybnú voľbu vyznačenú zakrúžkovaním poradového čísla neželaného kandidáta prečiarkol a následne zakrúžkoval poradové číslo iného kandidáta, avšak v takomto prípade volebný zákon v § 31 ods. 3 predpokladá, že na požiadanie voliča mu okrsková volebná komisia vydá za nesprávne upravené hlasovacie lístky iné), za platne upravený nemožno považovať ani hlasovací lístok, na ktorom volič zakrúžkuje iba meno zvoleného kandidáta bez poradového čísla alebo na ktorom volič označí kandidáta iba krížikom na jeho poradovom čísle (napr. PL. ÚS 11/2011), prípadne na ktorom volič nakreslí krúžok mimo poradového čísla kandidáta, resp. na hlasovacom lístku urobí inú úpravu, napr. dopíše rôzny text bez toho, aby zakrúžkoval aj poradové číslo kandidáta (napr. PL. ÚS 17/09).

Avšak, tak ako už bolo uvedené, ústavný súd posudzuje každý prípad individuálne s prihliadnutím na dané okolnosti, čo v prípade volebných vecí znamená, že ústavný súd pri daných konkrétnych voľbách skúma konzistentnosť postupu volebných komisií pri posudzovaní platnosti a neplatnosti hlasovacích lístkov. Inými slovami, aj v prípade, že by bol hlasovací lístok upravený spôsobom, o ktorom už v minulosti ústavný súd konštatoval,

že ho možno považovať za zákonne akceptovateľný, t. j. za platný hlasovací lístok (napr. keď volič na hlasovacom lístku spolu s poradovým číslom zakrúžkuje aj meno kandidáta), avšak volebná komisia by ho vyhodnotila za neplatný, pričom takýto spôsob vyhodnotenia by volebná komisia zvolila nediskriminačne v prípade všetkých kandidátov (t. j. vo všetkých prípadoch by postupovala rovnako), pre ústavný súd by bol v tomto prípade takýto postup volebnej komisie určujúci aj napriek tomu, že za iných okolností (napr. toto stanovisko volebnej komisie by ňou nebolo uplatňované pri všetkých kandidátoch rovnako) by posúdenie platnosti týchto hlasovacích lístkov ústavným súdom mohlo privodiť aj iné ako volebnou komisiou vyslovené závery (rovnako napr. PL. ÚS 10/07).

Pri posudzovaní platnosti hlasovacích lístkov ústavný súd na základe argumentu a simili (keďže volebný zákon túto otázku explicitne nerieši, ale ide o podobnú situáciu) zohľadnil ustanovenie § 38 ods. 3 volebného zákona aj v súvislosti s posudzovaním hlasovacích lístkov, na ktorých volič okrem zákonom predpokladanej platnej úpravy hlasovacieho lístka spočívajúcej v zakrúžkovaní poradového čísla kandidáta urobil navyše ešte aj inú úpravu spočívajúcu v dokreslení akejkoľvek kresby na hlasovacom lístku (napr. kvietka alebo ďalšieho krúžka mimo poradových čísel kandidátov, prípadne číslice alebo čiary mimo poradových čísel kandidátov), ako aj prípad, keď volič okrem zakrúžkovania poradového čísla ním zvoleného kandidáta podčiarkol súčasne aj meno tohto kandidáta. Volebný zákon síce uvedenými spôsobmi upravené hlasovacie lístky neuznáva za platné, ale na druhej strane hlasovací lístok, na ktorom je v súlade so zákonom nielen zakrúžkované poradové číslo kandidáta, ale okrem toho napr. podčiarknuté aj jeho meno alebo na ktorom je dokreslená nejaká kresba, neoznačuje apriori za neplatný. Ak sa navyše podľa volebného zákona na prečiarknuté alebo dopísané mená akéhokoľvek druhu neprihliada, na základe argumentu podobnosti možno tiež dospieť k záveru, že sa neprihliada napr. ani na súčasné podčiarknutie mena inak riadne zakrúžkovaného kandidáta na hlasovacom lístku. Skúškou správnosti takéhoto prístupu je materiálne chápanie zákonnosti a ústavnosti volieb do orgánov samosprávy. Aplikované materiálne chápanie pri posudzovaní platnosti hlasovacieho lístka vedie k celkom jednoznačnému záveru o platnosti aj takto upravených hlasovacích lístkov.

Vykonaním prepočítania hlasovacích lístkov bolo okrem iného zistené, že vo volebnom okrsku č. 9 počet vo voľbách vrátených obálok je zhodný s počtom uvedeným v zápisnici okrskovej volebnej komisie č. 9, t. j. 590 obálok. Tiež bola zistená zhoda v počte vydaných obálok, t. j. 592 obálok. Tento počet vydaných obálok však súhlasil iba so záznamami v jednej kópii zoznamu oprávnených voličov, v ktorej bolo zaznačené, že voliť bolo 592 voličov, avšak z druhej identickej kópie zoznamu voličov vyplývalo, že voliť bolo 594 voličov, pričom porovnaním obidvoch kópií zoznamov voličov boli zistené tieto nedostatky – pri poradovom č... S. M... – v jednej kópii zoznamu voličov je začiarknutá a v druhej nie je, č... – T. J... – v jednej kópii zoznamu voličov začiarknutý a potom vyčiarknutý a v druhej nie je začiarknutý vôbec, č... – T. J... v jednej kópii zoznamu voličov je začiarknutý a v druhej nie je.

Vzhľadom na uvedené zistenia nesúhlasí celkový súčet 591 platných a neplatných hlasov s údajom uvedeným v zápisnici okrskovej volebnej komisie č. 9 o celkovom počte pri voľbách odovzdaných obálok (590 obálok).

Vykonaním prepočítavania vo volebnom okrsku č. 10 bolo zistené, že aj v tomto prípade, rovnako ako vo volebnom okrsku č. 9, nastala situácia, že nesúhlasí celkový súčet 410 platných a neplatných hlasov s údajom uvedeným v zápisnici okrskovej volebnej komisie č. 10 o celkovom počte pri voľbách odovzdaných obálok (409 obálok).

V súvislosti s kontrolou hlasovacích lístkov ústavný súd konštatuje, že okrskové volebné komisie č. 1 až č. 10 nepostupovali pri ich vyhodnocovaní jednotne. Podľa zistenia ústavného súdu napr. okrskové volebné komisie č. 1 a č. 5 vyhodnotili ako neplatný hlasovací lístok, na ktorom bolo spolu s poradovým číslom kandidáta zakrúžkované aj jeho meno, zatiaľ čo napr. okrsková volebná komisia č. 2 takýmto spôsobom upravený hlasovací lístok uznala za platný. Obdobne napr. okrskové volebné komisie č. 1 a č. 2 vyhodnotili ako platný hlasovací lístok, na ktorom bolo zakrúžkované poradové číslo kandidáta a súčasne prečiarknuté poradové číslo druhého kandidáta, zatiaľ čo rovnako upravený hlasovací lístok vyhodnotila napr. okrsková volebná komisia č. 8 ako neplatný. Vzhľadom na uvedený nekonzistentný postup jednotlivých okrskových volebných komisií pri vyhodnocovaní

platnosti hlasovacích lístkov bol ústavný súd nútený nahradiť posúdenie ich platnosti vlastným úsudkom, a to v zmysle už uvedených kritérií (v danom prípade ústavný súd uvedené úpravy hlasovacích lístkov považoval za platné).

Ústavný súd už v minulosti konštatoval (PL. ÚS 98/07), že ak by istý nedostatok v označení hlasovacieho lístku spôsobil u jedného kandidáta neplatnosť hlasovacieho lístku, ale u protikandidáta by bol prehliadnutý, ústavný súd by musel nahradiť posúdenie platnosti vlastným úsudkom.

V rámci predbežného prerokovania spojených volebných sťažností sťažovateľov považoval ústavný súd za preukázané, že v prípade minimálne troch hlasov došlo ku skresleniu hlasov získaných kandidátmi na funkciu primátora mesta. Tieto tri hlasy boli príslušnou okrskovou volebnou komisiou (chybne) priradené v prospech odporcu. Už na základe tohto zistenia, keďže rozdiel hlasov medzi sťažovateľom v 1. rade a odporcom bol päť hlasov, bolo potrebné vyhovieť sťažnosti sťažovateľov. Riadiac sa princípom sebaobmedzenia a zdržanlivosti (m. m. PL. ÚS 3/09, PL. ÚS 95/2011) nebolo preto nevyhnutné podrobiť ústavnému prieskumu ďalšie účastníkmi navrhované dôkazy. Inak povedané, ústavný prieskum ďalších prípadných pochybení v rámci uskutočnených volieb sa javil ako neúčelný, keďže už na základe preukázanej disproporcie v troch volebných lístkoch bolo potrebné uskutočnené voľby považovať za neústavné. Napriek uvedenému ústavný súd zistil pri prepočítaní všetkých hlasovacích lístkov ďalšie volebné nedostatky spochybňujúce platnosť ďalších hlasovacích lístkov (najmä v súvislosti s rozdielnym posudzovaním viacerých ne/platných hlasovacích lístkov vykazujúcich zhodu/podobnosť okrskovými volebnými komisiami), a preto nebolo vhodné postupovať podľa § 63 ods. 1 písm. c) zákona o ústavnom súde, ale naopak bolo potrebné postupovať podľa § 63 ods. 1 písm. a) zákona o ústavnom súde a vyhlásiť voľby za neplatné.

O neústavnosti a nezákonnosti napádaných volieb svedčia nielen uvedené závery zistené v súvislosti s kontrolou, resp. prehodnocovaním platnosti, resp. neplatnosti hlasovacích lístkov, ale aj samotné zistenie o nezhode reálneho, prepočtom zisteného počtu „archivovaných“ platných hlasovacích lístkov odovzdaných pre toho-ktorého kandidáta na

post primátora mesta s ich počtom vyplývajúcim zo zápisníc okrskovej volebnej komisie č. 5, okrskovej volebnej komisie č. 9 a okrskovej volebnej komisie č. 10, čo vedie ústavný súd k záveru, že ide o taký závažný nedostatok pri zisťovaní volebného výsledku, ktorý mohol mať v konečnom dôsledku dopad aj na celkový počet platných hlasovacích lístkov odovzdaných jednotlivým kandidátom na primátora mesta, a teda mohol mať reálny vplyv na výsledok napadnutých volieb, resp. v jeho dôsledku vzniká dôvodná pochybnosť, že výsledok napadnutých volieb neodráža skutočnú vôľu voličov. O pochybeniach pri sčítavaní hlasovacích lístkov, t. j. pri zisťovaní volebného výsledku, svedčia napokon aj zistenia o nezrovnalostiach v záznamoch voličov v okrskovej volebnej komisii č. 9.

Ústavným súdom zistené niekoľkonásobné porušenia volebného zákona [opakované (3x) zistenie nesprávneho počtu odovzdaných hlasovacích lístkov a taktiež opakované zistenie nesprávneho vyhodnotenia platnosti hlasovacích lístkov, ako aj nedostatky v zoznamoch voličov] na základe ním vykonaného dokazovania majú takú intenzitu, že vo svojom súhrne reálne spochybňujú dosiahnutý výsledok volieb, a preto boli dôvodom na to, aby ústavný súd v súlade so všeobecnými východiskami, ktoré uplatňuje pri svojom rozhodovaní o volebných sťažnostiach, uplatnil svoju právomoc podľa § 63 ods. 1 písm. a) zákona o ústavnom súde a vyhlásil voľby primátora mesta konané 25. júna 2011 za neplatné.

Podľa názoru ústavného súdu už uvedené zistenia, bez nutnosti zaoberať sa, resp. vyhodnocovať aj ďalšie námietky sťažovateľov, sú vzhľadom na ich reálny a možný vplyv na výsledok napadnutých volieb dostatočným podkladom na rozhodnutie ústavného súdu o vyhlásení napadnutých volieb za neplatné [§ 63 ods. 1 písm. a) zákona o ústavnom súde], tak ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.

K tomuto rozhodnutiu sa podľa § 32 ods. 1 zákona o ústavnom súde pripája odlišné stanovisko sudkyne Ivety Macejkovej a sudcu Ľubomíra Dobríka.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. októbra 2011